

MALI ISTRANIN

Mala pošta

Nova drama iz savremenog života našega naroda u Istri, Matiča hrv. kazal. dobrovoljaca, koja je lanjske godine raspisala natječaj za najbolju pučku glumu, dobila je na taj natječaj 50 radnja od mnogo-brojnih književnika iz cijele Jugoslavije. Nagradjeno je u svemu deset radnja. Prve tri nagrade (svaka 1000.— Din) podijeljene su autorima ovih drama: Erna Krajač: Sitničarija staroga Peroša; Milan Begović: Čovjek je slabo stvorenje i Ernest Radetić: Za goli život, savremena drama iz istarskoga narodnoga života u tri čina s epilogom.

Naša književnost o Istri i današnjoj teškoj Kalvariji našega naroda u njoj obogaćena je tako još jednim djelom.

— . Δ . —

Apelacioni sudija g. Ivan Prudan iz Novog Sada pretplatio je tri siromašna, ali marljiva i vrijedna učenika osnovne škole u Novom Sadu na naš list. Ova lijepa gesta našega uvaženog prijatelja neka bi bila pobudom i drugima da se povedu za njegovim primjerom, jer ovo je pravi patriotski rad, ulijevati u srea mladih ljubav do roda i Domovine, a navlastito do naše potlačene Istre.

— . Δ . —

Općinska uprava Jastrebarsko želeći poduprijeti naš rad i naša nastojanja, sama je iz vlastite inicijative, poslala 50.— Din kao pripomoć našem listu. Usrdno zahvaljujemo!

Očevi! Majke!

Želite li, da vam djeca budu dobro odgojena u ljubavi prema rodu i Domovini, u poštivanju svega što je lijepo i plemenito, pretplatite ih na

MALI ISTRANIN

glasilo naše male prognane braće u Istri. Pretplata na ovaj krasni dječji list iznosi samo 12.— dinara na godinu. — Adresa: Zagreb,

Boškovićeva ulica 20.

MALI ISTRANIN

GOD. V. ZAGREB, SIJEČANJ ŠKOL. GOD. 1933./34. BR. 5.

NA POČETKU NOVE GODINE

Istarskoj djeci

Meni je najviše vas žao, lijepa djeco naše jadne Istre. Kada je sa Istoka svitalo zlatno Sunce Slobode, mi smo izvodili našu dječicu a vašu braću i sestre na proplanke i visove naših brda da se nauživaju topline sunčanih zraka, koje su se u gustim mlazovima razlijevale cijelim prostranstvom Otadžbine naše; vi ostadoste u magli Zapada i kroz nju ne mogoste da spazite svjetlost što je punim pregrštima njih obasjavala. Naša su djeca klikotala od milja i pružala svoje sitne ručice prema velikom Suncu koje se radalo iza istočnih visova; vi ste ćutali i šćućurili se u krila vaših preplašenih majki, koje su vas zaklanjale od mrazne magle što vas sve okružava.

Naša su djeca slušala svirku frula veselih pastira koji slobodno pasu svoja stada po zelenim travnicima našim; vi ste drhtali od jezive tišine koja se zacarila po dolinama ispod Učke i okolo nje.

Meni je najviše vas žao, sifotani moji.

Koliko sam puta željan bio da doznam, da li se kod vas povija sitno kolo kao što ga kod nas igraju zagrljena dječica, da li bruji slavska pjesma kao što se ona kod nas čuje iz punih grla sjedinjene male braće, da li uz šum talasa morskih odjekuje i kod vas materinska riječ u punom jeku svom? Stanete li vi ikad pred zemljovid najbližeg susjedstva i učite li da svojim malim prstićima pokazujete gdje je bijela Ljubljana, ponosni Zagreb, junački Beograd, carsko Skoplje, pitomi Novi Sad i herojsko gnijezdo Cetinje? Da li vam iko brani da se šapatom međusobno nazivate rođenom braćom nas ovamo ispod Triglava, Velebita, Lovćena i Avale?

Meni je najviše vas žao, mlada nado naše tužne Istre.

Znademo mi šta se sve radi da vi zaboravite šta ste i čiji ste. Znademo mi da vaše majke ne daju da se odmaknete od njihova krila i da brižno paze na to da vam u grlu ne zanijem slavonski glas. Znademo mi da vaše očevi vode brigu o tome da vam se sa čela i iz bistrog oka ne izbriše znamen traga vašeg junačkog soja. Zato je i jedina želja naša da uvijek slušate ono na što vas upućuju roditelji vaši, pa da svjesni podignete svoja smrknuta čela i isprsite svoje rebraste i koštunjave grudi. U tom stavu, pokažite svakom da ste potomci onih uskoka što su neustrahivo i smjelo krstarili pjenušavim morem vašim. Budite i ostanite uvijek ono što su i roditelji vaši, budite i ostanite uvijek ono što smo i mi ovamo."

Jer, znajte da vas mi mnogo volimo i da vas ničim ne dijelimo niti da ćemo vas ikad ičim dijeliti od naše dječice rođena braća i sestrice naše!

Sarajevo

Stevan Žakula

Mojoj Istri

Istro moja tužna, sirotice pusta,
Pala je po tebi teška magla gusta.
Jadna moja sela, nasmijana, bijela,
Osvanuste jufros tužna nevesela.
Umukle su pjesme, prestali su tanci,
Sapeše Vas novi, jošte ljući lanci.
Jao, Učko goro, nad Kvarnerom
plavim
Tvoj se vršak skrio za oblakom tmavim
Nema više zore, nema sunca više
I sa tvoga vrha vile odletiše . . .
Odletiše vile i tuguju bone,

Slušaju, gdje Istri smrtno zvono zvone
. . . Poneštrice male z loncem mažurani
Alaj su vam teški ogranuli dani,
Liburnijo moja, zavičaju mili,
Svaka majka tvoja danas ljuto cvili
Gdje povija roblje i gdje goji sina:
Ča je prej za Nemca danas za Latina
Popuhnul je vetar . . . odnel je slobodu
Mojoj Istri lepoj, mojem dragom rodu.
Istro moja tužna, robinjice nova,
Plačem tvoju djecu bez kuće i krova.

Rikard Katalinić Jeretov

Op. Ova divna pjesma bila je već štampana u »Bolnim stranicama« Jugoslav. Matice u Splitu. Mi je ponovno donosimo, da bi je upoznali i oni, koji je dosad nijesu imali prilike pročitati. Vanredno će poslužiti kao deklamacija prigodom kakve rodoljubne priredbe.

Sveznajući Jure

Djed Joso povuče snažno iz lule i započe:

»Djeco! Moj djed bijaše pastir kao i ja. Imao on mnogo drugova pastira, a najljepši i najjači među njima bijaše pastir Jure. Bilo je jednog hladnog jesenskog dana, pa pastiri naložili vatru nedaleko jednog grma, da im štiti vatru od vjetra. Zapričali se oni, a moj djed baca na vatru sve više i više granja i suvaraka. Vatra se raspriamsa tako jako, da se o nje upali grm. Planu grm, a pastiri se skloniše ustran pred velikim žarom. Najednoć čuše iz grma:

»Spasite me! . . . Spasite me!«

Mnogi se preplašiše i pobjegoše. Jure uzme palicu i uputiv se grmu turne u nj palicu i reče:

»Tko si Božji? . . . Što želiš?!«

Čim to reče, a to zmija. Dočepavši se palice popne se po njoj Juri na prsa pa na vrat gdje mu se ovije. Jure vrisnu, a zmija će mu:

»Ne plaši se, već me nosi mome ocu zmijskom caru!«

Preplašen Jure uputi ka nekoj pećini kamo mu reče zmija poći. Na putu će mu zmija:

»Moj će te otac bogato nagraditi. Traži štogod želiš, jer će ti dati. Spasio si mu najmladu, a najmiliju kćerku!«

Još malo i evo ih pred špiljom, a Jure još ne zna, što bi tražio u zmijskog cara. Došav pred špilju, lecnu se Jure, jer špilja bijaše puna zmija. Zmija se odmotala i pođe u špilju, a Jure sav sretan, što se rješio zmije nagnu bježati. Zvižduk zmijskog cara zaustavi Juru, pa se vrati špilji.

»Što se bojiš sinko? Dobro se dobrim vraća! Vidiš sinko, spasio si mi najmiliju kćerku, pa moram da ti to naplatim. Traži što hoćeš, sve ću ti dati!«

Jure, ne znajući što bi iskao, reče:

»Da sve znam!«

»Dobro, sinko, sve ćeš znati!« reče zmijski car i nestade ga u špilji.

Jure se vrati među drugove-pastire i baš htjede, da im ispriпови jedi što mu se dogodilo, kad li nedaleko u grmu zapjeva neka ptičica. Jure se trgnu, jer je razumio sve, što ptica pjevaše:

»Jure je sretan, jer sve zna, samo neka čuva to!«

Umoran Jure malo polegne, a iz zemlje čuje:

»Bjež Jure, srušio si mi put!« vikaše neki crvić.

Ustane Jure i bi mu čudno, kako sve čuje i razumije. Htjede reći pastirima svoju sreću, no muknu njegova krava:

»Jure, idemo kući, umrije ti majka!«

Podje Jure i zbilja nade majku mrtvu. Što će jadan? Bijaše siromah pa otkuda novac, da pokopa majku. Pođe na dvorište pa stade jadikovati. Počuje na orahu dvije svrake gdje razgovaraju:

»Jučer sam otkrila na pašnjaku pod starim hrastom jedan lonac pun zlatnih dukata. Sigurno ga je netko sakrio!«

Pomisli Jure: »Eto mi pomoći, pa uputi na pašnjak. Nade lonac pun dukata. Uzme ih tek nekoliko, da bude majci za pogreb, a onda pokrije lonac lišćem. Pokopa majku. Sljedećeg dana prenese nadeno blago u svoju kolibicu. Postade vrlo bogat. Sagradi veliku i lijepu kuću, najmi slugu i dvorjanike. Jednoć pođe, da pregleda njive i livade. Zajaši najljepšeg konja i krenu. Ususret mu dolazaše neki neznani jahač. Opazivši se konji, zarzaše; a Jure načuli uši, da čuje što će konji. Neznanečev konj pripovijedaše njegovu vrancu:

»U našeg cara kćerka i sin. Kraljević je bolestan, a nitko ne zna lijeka njegovoj bolesti!«

»Imade li lijeka kraljevićevoj bolesti?« pitaše Jurin vranac.

»Kako da ne! Treba mu dati vode života, koja izvire u onoj trećoj planini i biće zdrav!«

Jahači se pozdraviše, a Jure upita neznanca: kuda će?

»Tražim lijeka kraljevićevoj bolesti!«

»Ja ću izliječiti carevog sina,« reče Jure »vodi me tamo!«

Došav pred cara Jure će:

»Svijetli care! Dodoh, da ti izliječim sina!«

»Neznani liječniče, uspije li ti to, daću ti svoju jedinicu i polovicu carstva!« reče car.

»Gospodaru, daj mi rok tri dana. Kad se vratim tvoj će sin biti zdrav!«

»Dajem neznanče, samo pomozi! Nagradiću te, kako rekoh.«

Jure uputi po vodu života. Jaše dan i noć i evo ga na domaku treće planine. Sjaše, potraži i nade izvor. Zagradi vode života i vrati se carskim dvorovima. Cijelim putem pjevale su ptice:

»Kraljević je umro;« . . . »Umro!«

»Da ga ne ukopaju« pomisli Jure, pa jače tisnu svoga vranca. Treći dan stiže Jure, a carski dvorovi zavijeni u crno. Pohiti u carske odaje. Uzme vode životá, poškropi njome kraljevića, koji otvori oči i ustane čil i zdrav. Car se toliko obraduje, da ne nade riječi kako da zahvali Juri.

»Spasitelju mog jedinca! Evo ti moje kćeri, evo ti polovica carstva! Budite sretni!«

Fuček Martin

Učka

Šuti Učka, al je njena šutnja
Nečeg puna. I kad sa visine
Trak je zlati, ko da iz nje ljutnja
Zbog nečije buja kukavštine.

Stoji Učka kao plot, Ne znamo
Što sve krije, ali osjećamo
Da polako, iza gore te,
Jedan dio naše duše mre.

Vladimir Nazor

Franina i Jurina

Imade sigurno više nego četiri petine mladih čitatelja »Malog Istranina«, koji nijesu nikada čuli ova dva imena. A ipak s tim je imenima usko povezana povijest sve naše narodne borbe u Istri za posljednjih 60 godina. Svaki pravi Istranin ta imena mora poznati, a valja da ih upozna i svaki čitatelj našeg lista u Jugoslaviji, koji hoće da bude prijatelj Istre i da joj jednoć, kad poodraste, priskoči u pomoć. Jer ta su imena najuže spojena s dušom našega naroda u Istri ona su njegovi ljubimci, njegovi dobri đusi, koji bdiju nad njim i nad njegovom sudbinom, ona su dio njegove narodne duše.

Franina i Jurina nijesu živi ljudi, oni nijesu nikad ni živjeli, a ipak ih je svatko poznao, svatko volio.

Kad je prije 63 godine velik istarski preporoditelj i buditelj, neumrli biskup Dr. Juraj Dobrila, uz Storssmayera jedan od najsvjetlijih likova na slavenskom jugu, pokrenuo prve hrvatske novine u Istri »Našu slogu«, već su se u prvim brojevima oglasila dva starca, koji su na laki i narodu shvatljivi način, u pučkom narječju, međusobno razgovarali i pretresali sva pitanja, koja su narod naš zanimala!

U velikoj većini ti su razgovori bili šaljivi, ali u suštini svojoj i te kako ozbiljni i duboki. Kad je trebalo ošinuti kakvog narodnog neprijatelja, »šarenjaka« ili »podrepnicu talijansku« (tako su nazivali one naše odmetnike, koji su se prodali Talijanima) ili ako je valjalo negdje što pokuditi ili osobito pohvaliti, oglasili bi se Franina i Jurina. Njihova je riječ više djelovala, više palila nego svi umni i duboki uvodni članci.

I zato je narod kad bi u selo došla »Naša sloga«, htio najprije da čuje što kažu njegovi starci »Franina i Jurina«. Čitavo bi se selo okupilo oko stare ladonje jedan koji je umio čitati, glasno bi čitao, a drugi po-božno slušali i na koncu davali svoje primjedbe.

I kroz punih 60 godina, otkako su orve naše novine u Istri izašle sve dok nije prije 3 godine zadnja naša štampana riječ u Italiji ugušena,

Franina i Jurina su živjeli, bodrili, upućivali, budili i hvalili, bdijući poput brižnih dobrih čuvara naših drevnih slavenskih ognjišta, nad cijelom Istriom i narodom našim u njoj.

Današnja mlada generacija Istrana u tako zvanoj »emigraciji« ne pokazuju mnogo shvaćanja za ta dva naša starca. Ne pozna ih, pa misli da su to nekakva dva naivna šaljivdžije, koji spadaju u ropotarnicu. A to ne valja! Ono što su voljeli i cijenili naši oci i djedovi, valja da pošujemo i mi, ono što je njima bilo sveto zašto da nama bude smiješno?

Donosimo u ovom broju slike tih dvaju dobrih staraca, kako ih je donosila stara »Naša sloga« ,pa kasnije »Istarska riječ« i »Pučki prijatelj«. A donosimo i par njihovih »besid« u narječju kojim govori sva južna i zapadna Istra.

Franina: Ma ča si još živ Jurino? Ter san jur mislija da si se nidi, u uven strašnen snigu zaledija.

Jurina: Ja živ! A ter ako ćeš, ću ti i zaplesati. Znaš unako po starinsku, po našu jedan balun, da bi mi se kamižola raširila u ariji kako krela a brhan moje Mare kako čripnja.

Franina: Vranić te uzeja Jurino, vajak si jednako munjen i veseja. Bi ti se stilo baluna a? Ma znaš da bin ga i ja još moga zaplesati i ćeš kako! Ča bi gledali uti mladici da nas vide.

Jurina: Ča bi zihnuli!

Franina: To bi bilo ništo drugače, nego uvi njihovi tangi, fokstroti i vranić bi hi zna, kako hi sve ne zovu.

Jurina: Ter vidiš kakove krevljave noge imaju ti naši moderni mladici. To ti je sve od tih krivonogih plesi.

Franina: Ne bilo hi! Letidu vajak za unin ča je novo, ča je tobože moderno, a uno ča je staro, ča je naše domaće, ni njin lipo. Smrdi njin po starini.

Jurina: Nego ča! I nas su stili vrći u kasun, pak na šufit, da nas u kakovoj staroj skrinji tarice pojidu.

Franina: A su, ma se ne damo mi starovirci. Trde smo mi korenike, tržlje od drina.

Jurina: I smo! Sve ćemo uvo mi preživiti. I za nas će se znati, kad se njin jur zdavna ne će znati ni traga ni glasa.

Franina: Franina i Jurina još žive. I tote i tamo priko. I to neka je za danas dosta rečeno.

Jurina: I uvin ovde i unin priko.

Franina: A joh malo da nis zabija, ma ne zamiri, ki te nis pita, kako tvoja Mara?

Jurina: Napro, kurajna je! A tvoja Luca?

Franina: Još bolje! Tako kuraja!

Djeca

Ako li se jednom u kraj vratim
Gdjeno sam se rodio i sviko,
Ne ću plakat, ako me na vratim
Rodne kuće ne dočeka niko.

Potražit ću dječicu na drumu.
Al vidim li riječ da ne razumu
Kojoj prije učila ih mati,
Nasred puta ja ću zaplakati

Vladimir Nazor

Majka

U daljini vidjela se borova šuma kao tamna stijena; pred njom livada, a u sredini medju izraslim lanom stajala je kolibica pokrivena slamnim krovom i mahovinom. Nad njom se nadvile breze; na hrastu bila je na gnijezdu roda, a u voćnjaku poredjane košnice. Otvorenim vratima udje u dvorište putnik, pozdravi ženu, koja je stajala na pragu: »Mir toj tihanoj kolibici, tomu voću, žitu i cijeloj okolini i tebi, majčice!«

Ona mu odzdravi gostoljubivo i reče: »Donijet ću ti, putniče hljeba i mlijeka, sjedni i otpočini, jer se vidi, da ideš s daleka puta.«

»Kao ona roda i ona lastavica putovao sam, izdaleka idem i donosim ti vijesti od tvoje mile djece.«

U očima se zasjala cijela duša majčina, i ona brzo upita putnika: »Znaš li što o mome sinu Radovanu?«

»Zar ti je on najmiliji, da za njega najprije pitaš?« odgovori putnik. »Jedan tvoj sin u šumi radi sjekirom i baca u jezero mreže; drugi pase konje u ravnici, pjeva turobne pjesme i motri sjajne zvijezde; treći se penje po gorama, u zaštitnim gorskim dolovima noćuje s ovcama i sluša kliktanje orlova. Svi se privijaju koljenima tvojim i pozdrave ti šalju.«

»A Radovan?« upita majčica zabrinuta lica.

»Žalosnu vijest čuvam za svršetak. Zlo je Radovanu. Polje mu ne rodi; bijeda i glad ga taru; u nesreći prolaze mu dani i mjeseci. U nevolji zaboravio je na tebe; zaboravi i ti njega!«

Kad je to kazao, uze ga žena za ruku, odvede ga u komoru, uzme s police hljeba i progovori: »Putniče, daj to Radovanu!« Napokon razveže rubac, izvadi sjajan srebrn novac i drhtavim glasom progovori: »Nijesam ni sama bogata, ali i to za Radovana.«

»Ženo,« s velikim začudjenjem reče putnik, »sinova imaš mnogo, a jednome sve daješ. Zar ga ljubiš najviše? Zar ti je najmiliji?«

Ona pak podigavši velike tužne oči, zalivene suzama odgovori: »Blagoslov moj svima, ali dar njemu jedinome jer ja sam majka, a on je najnesretniji.«

L. N. Tostoj

Igra za tuđi račun

Neki je kralj sjedio na terasi svoje palače. Najedamput opazi, da mu neki čovjek preko zida pruža jedno pile. On ga pozove k sebi te ga upita: »Što mi pružaš ovo pile!«

Čovjek mu odgovori: »Gospodine, igrao sam s nekim drugim čovjekom za tvoj račun, pa sam dobio u igri ovo pile; evo ti ga na! Ja ti ga donesoh! Tvoje je!«

Kralj se je veoma radovao te poslao pile u kuhinju, da mu ga kuhar priredi.

Dva ili tri dana poslije toga dodje onaj čovjek ponovno te izručiv kralju jednu ovcu, reče mu: »I ovu sam ovcu dobio u igri za te!«

Kralj se je veoma radovao te je primio i ovcu.

Poslije nekoliko dana dodje onaj isti čovjek opet kralju, ali taj put ga je pratio neki drugi čovjek.

Kralj, pošto vidi, da mu ništa ne donese, zapita ga: »Što mi ovog puta ništa ne nosiš.«

Čovjek mu odgovori: »Gospodine, igrao sam s ovim čovjekom za tvoj račun te sam izgubio 2000 rupija. Sad taj čovjek traži od tebe svoje pare.«

Kralj mu daje novac te mu reče: »Nemoj više za me da igraš! U buduće neću više ništa ni od tebe da primim, ni tebi da platim!«

Lisica i jež

Dječja pjesmica iz Istre.

Lisica : Oženi se za me!

Lisica : Jež, jež,

Jež : Pokaži mi zube!

Prez brageš

Ne ću te ja ne!

Kamo greš?

Imaš vele zube

Jež : Oženit se gren!

Biš mi sve pojila . . .

Prez brageš = bez hlača. Ježu se kaže da je bez hlača (prez brageš), jer na trbuhu nema bodljika.

Nadmudrivanja

(Pitanja)

- 1) Hoćeš li moći glasno i jasno, bez pogreške izreći: kokot — kokot, a ne kokoš?
- 2) I ako je samo moje drugi se njime služe više nego ja sam. Što je to?
- 3) Zašto imadu mlinari i kuhari bijele kape?
- 4) Na koje pitanje mora čovjek uvijek odgovoriti sa: da!
- 5) Koja je to riječ, koju svatko piše krivo?
- 6) Što mora imati svaki glumac, ako hoće da stupi na pozornicu?
- 7) Što ima biskup u sredini kanonik sprijeda i straga, župnik straga, a kapelan sprijeda, dočim ga papa iako je najviši crkveni dostojanstvenik, uopće nema?
- 8) Zašto seljaci ne će da pokopaju svog učitelja?

(Odgovore vidi na str. 76)

PRIRODA

Đaci izliječili otrovanoga gavrana. Ovoga ljeta bilo je na poljima veoma mnogo miševa, koji su pravili na usjevima mnogo kvara. Seljaci su stoga kupili otrova i namočili u njeg zrnje žita, koje su zatim pometali u otvore mišjih rupa. Poneka su se zrna jamačno prosula po brazdama pa su ih pozobale ptice. Jednoga dana, polazeći djeca preko njiva u školu, opaze nekog gavrana, kako nemoćan leži nasred brazde. Uzeše ga i odniješe u školu. Tu im je gospodin učitelj protumačio da se je gavran sigurno otrovao otrovanim zrnjem i preporučio im nek mu kao protuotrov naliju u kljun mlijeka. Đaci učiniše tako i zaista gavran se je počeo oporavljati. Međutim je ostao još par dana u školi, a kad je posve ozdravio pustiše ga na slobodu. Nu gle čuda! Gavran je istina odletio, ali se svaki čas vraćao opet u školu, jeo djeci iz ruku i pustio da ga glade, igrajući se s njima, kao da hoće da im zahvali što su ga spasili od smrti.

Smrt kapetana Cooka

Kad su godine 1779. dvije ladje kapetana Cooka doplovile do otoka Hawai u Tihom oceanu i bacile sidra u more, došli su stanovnici otoka na morsku obalu i počeli vikati: »Moku! Moku!« t. j. gibljivi otok. Otočani su se čudili osobito visokim jarbolima i jedrima misleći, da je to šuma, koja se kreće po moru. Kad su kapetan Cook i njegova momčad izašli na kopno, divili su se otočani bijeloj koži očima odijelu i jeziku tudjinaca. »Sa strane tijela imadu vrata«, rekoše, »koja vode u njihovo tijelo; tu među ruke, noževe, u kratko sav svoj imetak nose u tijelu.« Kad su vidjeli kapetana Cooka, mislili su, da se vraća njihov bog Lono, o kojem se je čuvala priča, da je otišao u tudju zemlju.

Poslije nekoga vremena opaze otočani da tudjinci imaju jednake potrebe kao i oni; jedu piju, spavaju i rade. Malo po malo probudi se kod otočana mržnja, samo se bojahu Lona, t. j. kapetana Cooka. Kad su jednoga dana kapetanu Cooku ukrali čamac, podje on na kopno i izvadi sablju na jednoga od njih. Ovaj pograbi kapetana, ne da ga ubije, jer je bio uvjeren, da je on bog, pak da ne može umrijeti. No kad je kapetan Cook pao i jauknuo, vikne onaj: »On jauče, nije bog!« — pa ga svojim oružjem ubije.

Tako nadje svoju smrt na otoku Hawai glasoviti otkrivač zemalja 14. februara 1779.

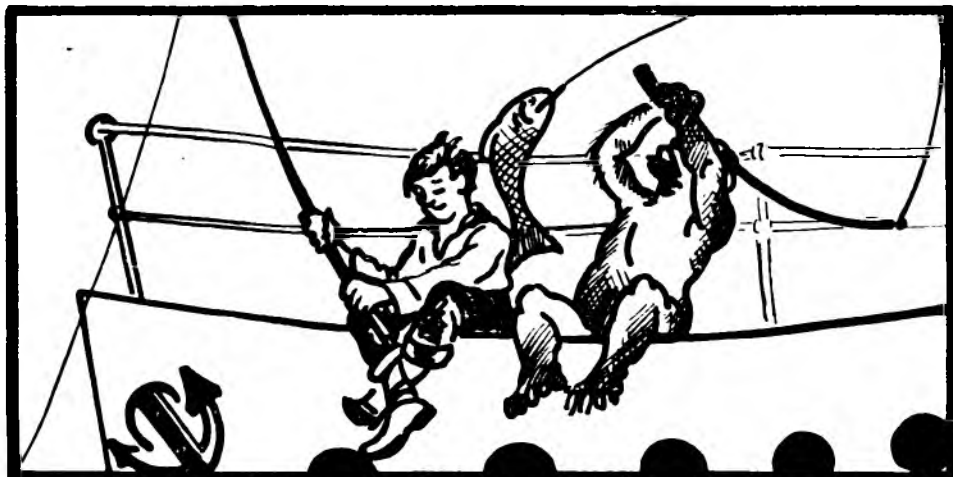
Majmun Klok, mali Jožić i njihove vragolije

Uzeli oni lijepo svoj kovčeg i otputili se ravno u luku. Ispratiše ih dakako mnogobrojni mladi prijatelji i zemljaci. Ljudi se čudili tko to odlazi, kakove su to visoke ličnosti koje putuju s tolikom pratnjom. Mora da su barem kakvi ministri predsjednici!

— Tko je to? Koga ispraćuje ta povorka? pitali su Amerikanci, a dječurlija im odgovarala:

— Kako da toga ne znate. Odlaze naši svjetski putnici, Klok i Jožić!

— All right! Mister Klok. Znamo ga već. Pametan majmun!

U luci šuma jarbola. Sve jedan parobrod veći od drugoga, a na njima zastave svih mogućih naroda i država.

— Stoj! najednom će Jožić. Eno tamo jugoslavenske zastave. Bit će netko od naših. Za mnom!

I zaista u luci je stajao usidren jedan naš parobrod. Bio je to teretni brod »Zvir« vlasništvo parobrodarskog društva Oceania iz Sušaka, koji je kreao žito za južnu Afriku.

Dodjoše pred brod. Čitava klapa dječurlije a bome i odraslih. Majmun Klok i mali Jožić medju njima u sredini. Mornari se sjate na palubi, da vide što li će to da bude, kad se toliki broj ljudi skupio oko broda. Da nije kakva demonstracija ili što slična. Izišao iz svoje kabine i kapetan, a izvirio iz svoje čak i radiotelegrafista.

— Klok, majstore, ta jesi li ti to? začuje se najednoć s palube uzvik. Da si mi zdravo Jožiću, stari pustolove!

Bio je to glas radiotelegrafiste gospodina Skoka, našega zemljaka i Istranina, koji je kao vrijedni čitalac i pretplatnik našega lista odmah prepoznao naša dva junaka.

Progurao se do njih i uveo ih veselo na brod, da ih predstavi kapetanu.

Razumijeva se samo po sebi, da ih je kapetan najpripravnije primio na brod i obećao im da će ih prevesti sve do Johannesburga u južnoj Africi, a dalje kako Bog daće.

I tako se oni odmah udomiše na brodu. Nakon nekoliko veselih uzvika i oduševljenog klicanja mnoštvo prijatelja ostavilo ih je.

Na brodu su se izvrsno zabavljali. Morali su ispomagati momčadi, oprati ponekad palubu popeti se na jarbol i povezati kakav konopac i slične malenkosti.

Svi su ih voljeli samo se mornar Vice nešto namrgodio.

— Hm, govorio je, na koncu ćemo postati nekakva menažerija. Tko je to vidio, da krštena čeljad vodi sa sobom majmune. Nismo mi valjda Talijani, Kalabrezi, da ćemo po svijetu s mušmunima tancati...

— Ta šuti, Vice, korili ga drugi mornari, nije Klok ko drugi majmuni. On je radost mnogobrojnih tisuća naše djece.

Vice bi na to ušutio, jer bi se sjetio svojih unučića u starom kraju i odgegao bi se gundrajući.

Jednoga dana sjedili su tako Klok i Jožić na pramcu broda, koji je lagano rezao valove. Mnoštvo riba plivalo je za njim, praćakajući se i poskakujući iz vode.

— Hajde da obradujemo kapetana, reče Jožić, pa da mu nalovimo fine ribe za ručak.

Klok je ubrzo shvatio o čemu se radi, skočio do kabine i donio dvije udice. Bacili su ih u more i čekali.

— Hop! zakrevelji se najednoć veselo Klok. Zagrizla je lijepa riba i on je žurno diže u vis. Bljesnula je na suncu zalomatala perajicama i... nema je više.

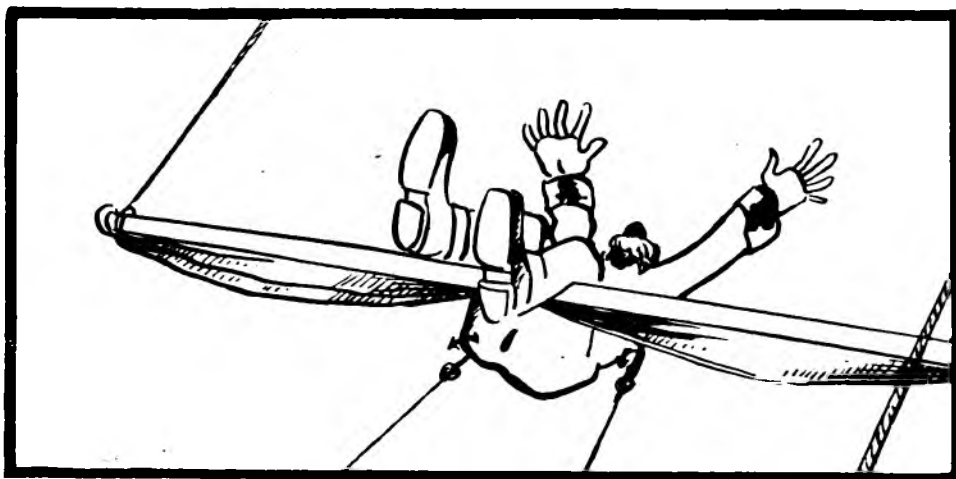
— Što je to? začudi se Jožić. Kud se samo djela tako nenadano. Da nije odletjela preko druge strane u vodu.

— Hm, čudnovato! Ribe nema pa nema.

— Hop! Evo druge!

— Hop! Evo i treće! kliknuli su, digli ribu u vis, ali najednom riba nema, pa nema. Zgledali su se ne shvaćajući.

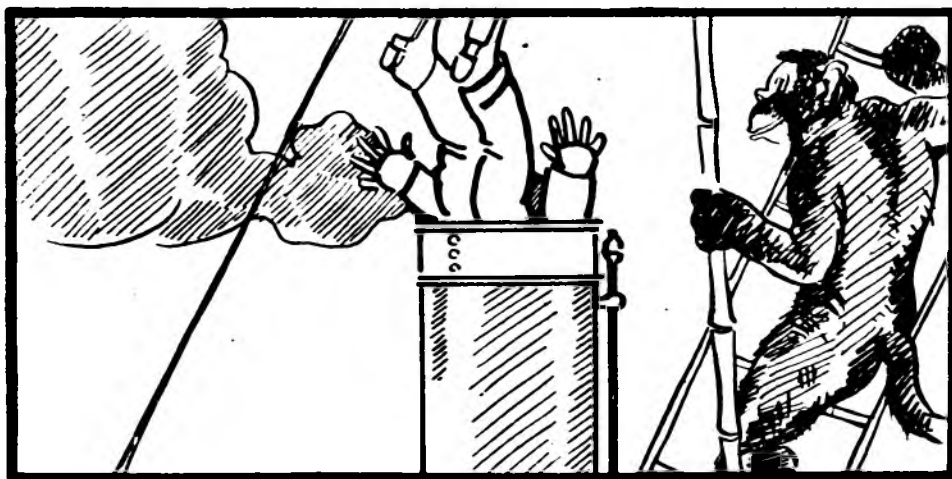
— Kud ih to samo nestaje. Na svoje su rodjene oči vidjeli kako je riba zagrizla, digli je u vis, a onda najednom je više nema, ko da ju je kakva ptica progutala.

Kad li najednom kao da je Klok u nešto sinulo. Bistrim svojim majmuskim okom opazi gdje na jarbolu sjedi, tobože sasvim nedužno stari barba Vice i pričvršćuje neke konopce.

Gurne laktom Jožića, ovaj se obazre i u tren oka shvati što je na stvari.

— Sad te imam, stari prefriganče! promrsi kroz zube i što bi okom trenuo dogovorno s Klokom zavrtla majstorskim jednim pokretom udicom po zraku.

— Krk-krk, proparaše se mornar-Viceove hlače. Dvije ih vješto bačene udice zakvačile, ama baš otraga, i povukle, a moj ti Vice izgubi ravnotežu i: bums! naglavce, jao nevolje ravno kroz dimnjak.

— U pomoć! zaori najednoć brodom povik.

Što li se samo prepao ložač Likota, kad je najednoé ugledao pred otvorom peći crnu opaljenu prikazu mornara Viceta, kome su hlače već planule.

Dohvati zato naglo škač vode i polije njome Viceta.

Bilo je smijeha, a bome i psotka na brodu, no hvala Bogu i to je brzo prošlo. Jožić je zamolio Vicu za oprostjenje pa su se svi pomirili i postali na koncu još najbolji prijatelji, pogotovo kad je Klok obećao, da će svakako posjetiti Vicetove unučiće tamo oko Kostrene i pozabaviti ih svojim majstorijama.

Tako je na opće zadovoljstvo čitave posade ubrzo riješen »incidenat« kako ga je kapetan nazvao i na brodu zavlada opet mir i veselje... a dobre volje bilo je uvijek na pretek.

— Pazite jednoga će dana kapetan. Sada pristajemo na jednom od najglasovitijih otoka. To je otočić Svete Jelene, na kojem je umro najveći vojskovođa, što ga povijest pamti, francuski car Napoleon Veliki.

Jožić, koji uslijed svojih pustolovina nikako ne može da mirno i uredno, poput drugih dječaka posjećuje školu, rado je slušao tumačenja kapetanova, da nešto nauči.

I zaista na obzorju se ukaza malen jedan otočić usred mora.

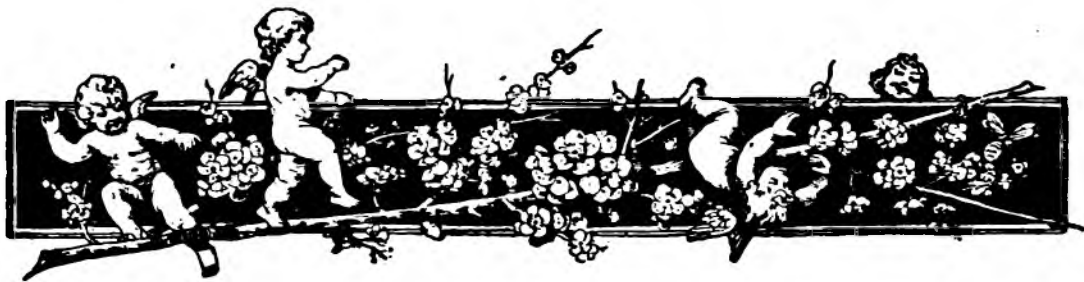

Nadmudrivanja

(Odgovori)

- 1) Skoro će svatko na to pitanje opetovati: »kokot — kokot, a ne kokoš«, a to je krivo, jer valja odgovoriti samo: k o k o t — k o k o t.
- 2) Moje ime! Jer ja sam sebe skoro nikada ne zovem, nego uvijek drugi mene.
- 3) Da ih metnu na glavu.
- 4) Na pitanje: kako se čitaju slova »d« i »a« zajedno!
- 5) Riječ »krivo«.
- 6) Noge!
- 7) Slovo »k«.
- 8) Zašto bi ga pokopali, kad je još živ i zdrav.

ZDRAVLJE

MLIJEKO UMJESTO ALKOHOLA!

(Saopćenje Škole narodnog zdravlja)

Sasvim krivo misle oni, koji kažu da vino ili rakija »krijepe« čovjeka. Ako netko mnogo i teško radi, treba zdravu hranu i piće. Iz hrane i pića crpiti će snagu za daljnji život i rad. Radnik, koji teško radi okrijepit će se najboljom bogodanom hranom — mlijekom. Radnici velikog njemačkog poduzeća Krupp odrekli su se posvema alkohola i popili su u vremenu od 1927 — 1929 godine 1,458.000 boca mlijeka. Kolike li blagodati za narodno zdravlje, kad prosvijetljen radnik bude znao čime se može najbolje »okrijepiti«, to jest čime može da najbolje nadomjesti u radu potrošene tjelesne snage.

Kod nas se to nažalost još ne zna. Mnogi naši radnici i seljaci još uvijek drže, da je poslije teškog rada najbolja okrijepa — alkohol. Alkohol, međutim, nije ni okrijepa, ni hrana nego sredstvo za omamljivanje i otrov. Ugledajte se u primjer prosvijetljenih njemačkih radnika. I oni su prije pili mnogo žestokih pića, ali su uvidjeli da je to štetno.

Ne treba se nitko danas stidjeti, što pije mlijeko, tobože kao dijete. Naprotiv onaj, koji pije mlijeko, a ne troši alkohola, pametan je i napredan čovjek.

Prosjak i domovina

(po tuđem izvoru)

Živio u nekoj stranoj zemlji prosjak. Bio to ubogar siromah kao crkveni miš, a živio je u tamnoj i kaljavoj pećini izdubenoj u živcu kamenu.

U onu stranu zemlju doluta nekog dana velikom kraljevskom cestom drugi prosjak, i on pravo zdravo sirotinja gola.

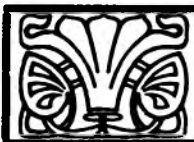
Srela se oba prosjaka.

— Blago tebi — reče prvi prosjak — što ne moraš da živiš u ovakvoj rupi.

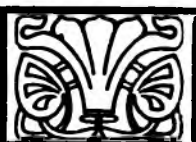
— Ne — reče drugi — ti si sretniji od mene, jer ti barem imadeš stan i domovinu, a ja bijednik neznam ni kraja gdje sam se rodio bez domovine sam...

..... I prvom se prosjaku, siromahu kao crkvenom mišu, teško sažali onaj drug koji nije imao ni domovine.

R. Katalinić Jeretov

RAZNO

Najveći zrakoplov biti će dogotovljen još ovog proljeća u Francuskoj. Biti će to upravo orijaški aeroplan koji će osim momčadi moći da ponese 70 putnika. Izradjuje ga znamenita francuska tvornica aeroplana u Tuluzi, a zaposleno je oko njega 350 radnika i 50 inžinjira. Imat će 4 motora sa 1000 konjskih sila. Dugačak će biti 91 m, visok 88, a krila će mu sezati u širinu od 50 m. Prazan težit će 15.275 kg a pun 30.000 kg. Na lijet moći će ponijeti 4270 kg benzina, a letjet će brzinom od 260 km na sat.

Biti će to zaista vrhunac tehnike.

Koliku težinu može podnijeti led, Vojnički su stručnjaci izračunali, da led, koji je debeo 4 cm može podnijeti težinu normalnog čovjeka. Ako je led debeo 8 cm moći će preko njega bez opasnosti preći cijela četa vojnika. Ako je debeo 12—15 cm podnijeti će konjicu i lako topništvo, dočim će teško topništvo podnijeti led koji je 20 cm debeo. Led pak, koji je 40 cm debeo izdržat će svaku težinu.

Najmanje republike na svijetu. Najmanja slobodna država na evropskom kontinentu je republika San Marino. Izdiže se na jednoj visoravni, tako rekuć klisuri na istočnoj obali Apenina. Opsiže u svemu 61 četvorni kilometar a ima 12.000 stanovnika. Imade vojsku od 60 paradnih konjanika koji podržavaju red u državi. Pod pokroviteljstvom je Italije i o nekoj se samostalnosti zapravo ni ne može govoriti.

Druga je po redu republika Andora, koja se nalazi usred Pireneja. Obasiže siromašni brdovit kraj od nekih 452 četv. km, a ima svega 5000 stanovnika. Tko želi da proputuje Andoru mora zajašiti na magarca jer su putevi u toj državici neobično loši, a drugog prevoznog sredstva nema. Stanovnici govore španjolski, no državom upravlja zapravo Francuska.

Treća po veličini je slobodna država Gdansk (Danzig). Ima 1914 četv. km i 356.740 stanovnika.

Četvrta mala republika jesu Faröerski otoci izmedju Danske i Islanda. To je skup klisurastih otočića, ima ih sedamnaest, a svi zajedno imadu samo 1399 četv. km, sa 22.000 stanovnika. Glavni grad Thorshavn broji 2500 stanovnika.

U Americi je jedna od najmanjih republika El Salvador, no to je za naše pojmove već velika država, jer imade čak 20948 četv. km sa 1 ½ stanovnika.

Dječje igre iz Istre

Kada se djeca igraju slijepoga miša.

Djeca se postavu u red, jedan od njih žrijeba, tko će da bude prvi »slijepi miš«, ovim čudnim riječima: »Binguli, banguli, prekončir, čiči, piči, temperiči, čika čaka, ušbaraka, jedna vila, a biš paka«. Na kojega padne posljednja riječ, taj mora sebi dati oči povezati, i on je »slijepi miš«. »Slijepi miš« uzme u ruku šibu i počne pjevati:

Moja mačka puten gre,
kega najđe ugrebe!

Drugi skaču oko njega u krugu, izbjegavajući da ih ne bi šihom taknuo. Uz to svi pjevaju:

Stipan ženu mlati
Z devetima bati
Dica mu plaču
Po postelji skaču
Mačka mu hi tiši
Slipima miši
Popal Stipan buricu
Razbi mačku glavicu
Mačka biži u strane

Stipe za njom plane
Mačka teže stazicom
Stipe za njom z mljavicom
Mačka teče po polju
Stipe za njon na konju
Mačka teče na potok
Stipan za njom na poskok
Mačka teče na gore
Stipe za njon ne more . . .

Tišiti = tješiti, burica = posuda u kojoj se obično nosi težacima jelo u polje, Mljava, mljavica = kolac.

Medo i pčele

U jednome starom dubu
vanjušio medo meda,
pa sve misli, pa sve gleda
kako li će doć do njega.
Pipa rupu . . . šapa može
kroz maleni otvor proći.
Zavuće je — al' gle jada —
ma ni blizu medu doći.
Što će sada, Zar da klonef
Ne dade se medo smesti,
obuhvatj čvrsto deblo
i počne ga silno tresti.
Zaduvo se, uznojio:
Drma, trese, al zaludu:
ni medvjeda gorda snaga
ne naškodi tvrdom dubu.
Bjesni medo, pjeni, reži,
stotinu ga hvata muka.

Zar bez meda da otidef
To bi bila prava bruka!
Ko pomaman sad odskoči
i dohvati kamen prvi
da udarcem jednim silnim
dub obori, deblo smrvi.
Ali sada pčele male
trgnuše se iz svog mira,
opkoliše junačinu
što njihovu kuću dira.
Sve, ko jedna, navališe
na rutavog gorostasa . . .
A kad medo vidi šta je —
u nogama traži spasa.
Jedva živ se dovukao
kroz šikarje do svog loga.
I od dana kobnog toga
junaštva se boji svoga.

Gabrijel Cvitan

NAŠI MLADI SARADNICI

ISTRI

Istro naša, tugo moja
Otađbino roda mog
Sretna da bi vazda bila
Čuvao te dobri Bog.

*

Kada jutrom ranim dune
S tebe vjetrić tih i blag
Razblaži nam duše bolne
Jer je srcu uvijek drag.

*

Učka tvoja, gora draga
Silna je, visoka
Pogled sa vrhunca njena
Sama je krasota.

Zagreb

Ivica Šimunov

*

VODA

Tečem, tečem neprestano
Mira nigdje nemam,
Časak tečem potočićem
Čas s oblaka lijevam.
Dan za danom putujem
Preko bijela svijeta,
Mene svako poznaje
Imam tisuć ljeta.
Ja sam svima potrebna
Znam i praviti štete,
Al se zato na mene
Srdit ne smijete.
Jerbo svi vi bez mene
Živjet ne bi mogli,
Skapali bi od žeđe
Ne bi si pomogli.

Ivanić Grad

Stjepan Kustec

I ZIJEVANJE NEKAD POMAŽE.

Bila jedna žena, koja je imala običaj da neide spavati dok tri puta ne zijeve. Jednom je tako sjedila u svojoj komorici i kominjala grah, čekajući da joj dođu ta njezina tri vjesnika sna. U tome kraju bilo je mnogo lopova. Sastala se tako tri lopova, koji odlučiše opjlačkat; tu jadnu ženu. Prozorčić komore gdje je žena kominjala grah bio je otvoren, a žena mu bijaše okrenuta leđima. Uto skoči jedan lopov na prozor, a žena baš u taj čas zijeve i reče: »Ha, to je prvi!« misleći: vjesnik sna. A lopov pomisli da ga je žena otkrila pa bježi glavom bez obzira. Druga dva ortaka čekala su u mraku pod prozorom misleći da je njihov ortak u sobici kod žene. Kad se nije dugo vratio skoči i drugi lopov na prozor, ali i njega zadesi ista sudbina, jer je žena upravo u taj čas zijevnula i rekla: »Ha to je drugi!« misleći vjesnika sna, a lopov je mislio da je otkriven pa bježi i on kao i njegov prvi drug. Tako se isto dogodi i trećemu. I kada su se svi tri izredali žena je onda ukupno tri puta zijevnula i po svome običaju otišla spavati. — Kako vidimo katkad i zijevanje znade biti od koristi, tek što ne može pomoći dacima koji zijevaru, kad ih učitelj ili profesor pita zadaću.

Aleksandar Radanović

ZAGONETKE I ODGONETKE

ZAGONETKA

Srebrna vrpca,
Golema, duga
Stere se preko
Njiva i luga.

Pod žarkim suncem
Sjaji se, blista
Srebrna vrpca
Jasna i čista.

Od pamtivijeka
U da'j se pruža
Ponegdje šira,
A negdje uža.
Znaš li tu vrpca,
Razumno dače? —
Hajde pogodi,
Mali madrače!

LOGOGRIF

Mijenjaj uvijek prvo slovo,
Da dobiješ nešto novo:

- 1 Ekavcima jeste znan
U sedmici jedan dan.
- 2 U šumi je isječena,
Na gradnju je dovezena.
- 3 Školska stvarca, zna je svak,
Upotrebljava je dak.

F—e

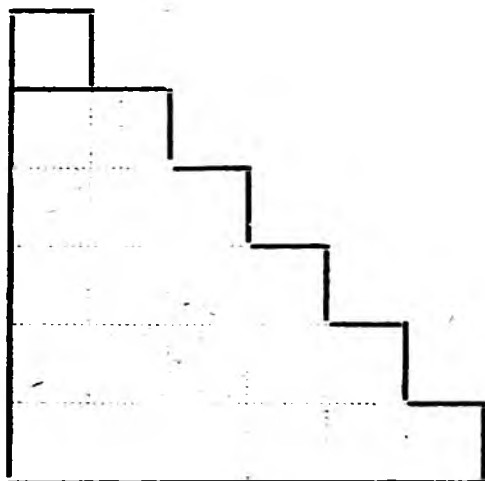
STEPENICE

Sastavio: Poediló Đuro

uč. nar. škole Sv. Duha u Zagrebu
— suglasnik
— — zamjenica
— — — dio crkve
— — — — na drvu je
— — — — — vadi se iz mora

F—, U okomitom su smjeru svagdje ista
slova.

STEPENICE

)

Slovo

Zamjenica

U crkvi je

Dio drveta

Knjiga

Rijeka

SKRIVAČICE.

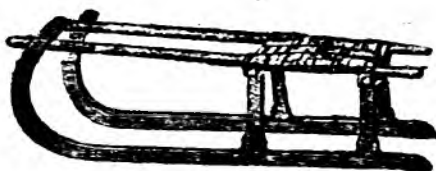
- 1) Kosara je volila učiti.
  - 2) Skoro svake godine vlada suša kod nas.
  - 3) Nama baka rado priča.
  - 4) Parobrod je prispjeo u luku.
  - 5) Djevojčica je za dar dobila lijepu knjigu.
- U ovim rečenicama kriju se gradovi

LOGOGRIF

I. Sa >k< ima kuća svaka
Bez >k< jama za vojaka

II. Sa >r< čovjek bez slobode
Bez >r< po njem lade brode.

A. Radanović

*Sav pribor za zimski šport
Svepotrebštine za turizam
i za sve grane športa u
velikom izboru uz naj-
solidnije cijene.*

JOSIP KOVAČIĆ, ZAGREB MESNIČKA ULICA 1.
ugao Ilice. TEL. 65-96

**RODITELJI! Očevi! Majke! Želite li, da vam djeca budu dobro
odgojena u ljubavi prema rodu i Domovini, u poštivanju svega što je
lijepo i plemenito, pretplatite ih na MALI ISTRANIN, glasilo naše
male prognane braće iz Istre.**

**Pretplata iznosi samo 12.— Din na godinu, a pojedini broj stoji
SAMO JEDAN DINAR.**

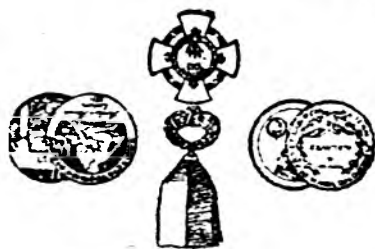
MODNI KROJAČKI SALON ZA GOSPODU

A. Slavec

ZAGREB

Ilica —
Mesnička 1.

Telefon broj 74-43

Na skladištu uvijek bogati izbor originalnih engleskih štofova

ODLIKOVAN ZLATNOM MEDALJOM I „GRAND PRIX“-OM U NICI

„Mali Istranin“ izlazi jednomput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara
na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko
Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva
ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 28.
Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 23a.